



# Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

# 16

kwietnia 2019

wtorek

19:00

Wrocław, NFM, Sala Główna

## J.S. Bach – Pasja wg św. Mateusza

**Paul McCreesh** – dyrygent

**Gabrieli Consort & Players:**

**Chór I:**

**Anna Dennis** – sopran

**Helen Charlston** – alt

**Nicholas Mulroy** – tenor

**James Newby** – bas

**Chór II:**

**Mhairi Lawson** – sopran

**Renata Pokupić** – alt

**Jeremy Budd** – tenor

**Stephan Loges** – bas

**Orkiestra I:**

**Catherine Martin, Ellen Bundy, Julia Black** – I skrzypce

**Sarah Bealby-Wright, Holly Harman** – II skrzypce

**Rachel Byrt, Thomas Kirby** – altówki

**Piroska Baranyay** – wiolonczela

**Elizabeth Bradley** – kontrabas

**Liam Byrne** – viola da gamba

**Georgia Browne, Brinley Yare** – flety

**Timothée Oudinet, Vincent Blanchard** – oboje

**Jan Waterfield** – pozytyw

**Orchestra II:**

**Oliver Webber, Annette Keimel, Laima Olsson** – I skrzypce

**Ruth Slater, Justyna Skatulnik** – II skrzypce

**Stefanie Heichelheim, Emma Alter** – altówki

**Lucile Perrin** – wiolonczela

**John Henry Baker** – kontrabas

**Flavia Hirte, Emma Halnan** – flety

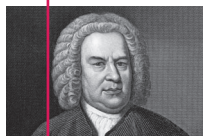
**Geoff Coates, Anthony Robson** – oboje

**William Whitehead** – pozytyw

Program:

**Johann Sebastian Bach** (1685–1770) *Pasja wg św. Mateusza* BWV 244 [195']

Podczas wieczoru jest przewidziana 30-minutowa przerwa. Prosimy o nagradzanie artystów brawami na zakończenie pierwszej i drugiej części koncertu.



J.S. Bach

## OMÓWIENIE

Agata Adamczyk

„*Pasja według św. Mateusza* nigdy nie została oficjalnie zamówiona, a zezwoleniu na jej wykonanie towarzyszyły grymasy dotyczące teologicznej poprawności utworu Bacha” – opowiadał w jednej z audycji radiowych muzykolog profesor Mirosław Perz. Nie ma pewności, jakie wrażenie na słuchaczach wywarło pierwsze wykonanie jednego z największych dzieł kantora z Lipska. Prawdopodobnie jednak przeszło ono bez echa, ponieważ tego samego dnia i o tej samej godzinie, lecz w innym kościele swoją kompozycję zaprezentował Christoph Gottlieb Fröber, który ubiegał się o wolne miejsce kantora w tamtej świątyni. Dzieło Johanna Sebastiana Bacha dość szybko zostało zapomniane. Dopiero sto lat później, odkryte przez Felixa Mendelssohna Bartholdy’ego i zaprezentowane w berlińskiej Sing-Akademie 11 marca 1829 r., wprawiło publiczność w zachwyt, dając tym samym początek trwającemu do dziś wielkiemu renesansowi muzyki niemieckiego mistrza.

W gruncie rzeczy *Pasja wg św. Mateusza* ze względu na ogromne rozmiary i wymagania wykonawcze, mistrzostwo kompozytorskie oraz potężny ładunek wyrazowy pozostawiła daleko w tyle wszystko, co było przyjęte w ówczesnej twórczości religijnej. Bach w swoim dziele zawarł cały repertuar form uprawianych w muzyce baroku – zarówno religijnych, jak i świeckich. Do dziś zadziwia nas bogactwo wykorzystanych w kompozycji pomostów melodycznych, rytmicznych i harmonicznym. Stworzenie tego dzieła wymagało od autora szczegółowej analizy materiału literackiego, zrozumienia treści teologicznej, określenia afektu tekstu, a w konsekwencji wyboru muzycznego sposobu opowiedzenia historii pasyjnej poprzez dopasowanie figur retoryczno-muzycznych ściśle łączyjących ze sobą dźwięk i słowo. Za ich pomocą oraz dzięki odpowiedniemu doborowi tonacji kompozytor przedstawił fałszywą postawę Judasza (dysonujący ton), niepokój apostołów (krótkie motywy pojawiające się w poszczególnych głosach), pełne skargi nawoływania Córy Syjonu (skoki septymowe), scenę zaparcia się Piotra (przejścia półtonowe zakłócające diatonikę w zachwycającej arii *Erbarme dich*) czy chwiejne kroki Jezusa niosącego krzyż (zmiana akcentacji rytmicznej). Jak sugerował sir John Eliot Gardiner, być może *Pasja wg św. Mateusza* „stanowiła dla Bacha ostateczną próbę usprawiedliwienia wielkiego wołania Lutra o muzykę w liturgii, »o dźwięki,

które sprawiają, że tekst ożywa«”. Dzięki sugestywności zastosowanych środków muzyka i tekst *Pasji Mateuszowej* stanowią nierozdzielalną całość.

Kompozycję tworzą dwadzieścia cztery sceny składające się na obrazy ostatniej wieczerzy, modlitwy na Górze Oliwnej oraz pojmania, śmierci i złożenia Jezusa do grobu. Dzieło rozpoczynają słowa Jezusa, który na dwa dni przed śmiercią zapowiada swoje ukrzyżowanie. Biblijny tekst kompozycji został zaczerpnięty z 26. i 27. rozdziału Ewangelii według św. Mateusza, pozostałe zaś strofy, pełne polotu, stanowiące rodzaj lirycznej kontemplacji, stworzył Picander (Christian Friedrich Henrici) – niemiecki poeta i librecista. Co znamienne dla religijnej postawy Bacha, tekst biblijny wyróżnił on w autografie czerwonym tuszem.

Tempo akcji nadają recytatywne partie ewangelisty, w które dialogująco włącza się Jezus i inne osoby dramatu, a wirtuozowskie arie o charakterze kontemplacyjnym, wraz z instrumentami koncertującymi, współuczestniczą w realizacji wyrazu dramatycznego. Liczne modlitewne chorały są natomiast, podobnie jak arie, punktami zahamowania akcji. Rozbudowane partie chóralne komentują zaś przebieg wydarzeń bądź biorą w nich udział jako tzw. *turbae* (tłumy).

Po raz pierwszy *Pasja wg św. Mateusza* została wykonana w Wielki Piątek 15 kwietnia 1729 r. w kościele św. Tomasa w Lipsku, dwieście dziewięćdziesiąt lat temu (niemalże z dokładnością co do dnia).



Paul McCreech, fot. Ben Wright

### **Paul McCreech**

Artysta jest znany ze swej energii i pasji, a także wnikliwych interpretacji obszernej stylistycznie i historycznie repertuaru. Jego wykonania opierają się na bezkompromisowości dążeń i wizji, a także pragnieniu wciąż nowych wyzwań. Jest założycielem i dyrektorem artystycznym Gabrieli Consort & Players, dyryguje również takimi orkiestrami, jak m.in. Gewandhausorchester, Bergen Philharmonic Orchestra, Hong Kong Philharmonic Orchestra, Sydney Symphony Orchestra, The Saint Paul Chamber Orchestra oraz Verbier Festival Orchestra. Jest byłym głównym dyrygentem i doradcą artystycznym Gulbenkian Orchestra w Lizbonie. Przez sześć sezonów pełnił funkcję dyrektora artystycznego Międzynarodowego Festiwalu Wratislavia Cantans we Wrocławiu. W centrum działalności muzycznej McCreecha leży dążenie do poszerzania i zdemokratyzowania dostępu do sztuki. Aktywnie uczestniczy w tworzeniu nowych możliwości wykonawczych i inicjatyw edukacyjnych w całej Europie, a także współpracuje z młodzieżowymi chórami i orkiestrami – jest to główną częścią jego pracy. Wciąż niespokojny duch tego artysty sprawia, że trudno go przyporządkować do jakiegokolwiek kategorii – z powodzeniem prowadzi zarówno dzieła sceniczne H. Purcella, jak i symfonie E. Elgara czy utwory a cappella. Jest też znany z występów z wielkimi dziełami oratoryjnymi, takimi jak *War Requiem*

B. Brittena, *Elias* F. Mendelssohna Bartholdy’ego, *Requiem* G. Verdiego, *Sen Gerontiusa* E. Elgara czy *Pory roku* J. Haydna. McCreech niezmiennie wnosi do tego repertuaru to samo rygorystyczne podejście naukowca i interpretatora, które cechowało jego wczesną karierę. Jest muzycznym innowatorem i jednym z najbardziej cenionych nagrywających artystów.

### **Gabrieli Consort & Players**

Gabrieli Consort & Players to uznani na całym świecie interpretatorzy wielkiego repertuaru wokально-instrumentalnego, obejmującego utwory od renesansu do współczesności. Zespół został założony w 1982 r. przez P. McCreecha jako grupa wykonująca muzykę dawną. Z biegiem czasu znacznie się rozrósł, lecz pozostał wierny swej tożsamości. Również repertuar grupy stał się bardzo szeroki, ale nieustępliwa osobowość P. McCreecha, jego ekspresyjna muzykalność i zdrowa doza obrazoburczości pozostają cechami niezmiennymi i znajdują odzwierciedlenie w dynamicznych występach zespołu. Repertuar Gabrieli Consort & Players obejmuje główne dzieła z tradycji oratoryjnej, programy wirtuozowskie a cappella i przetłomowe rekonstrukcje muzyki napisanej w celu uświetnienia wydarzeń historycznych. Nade wszystko zespół dąży do prezentowania wykonań prowokujących do myślenia,



Gabrieli Consort & Players, fot. Andy Staples

które wyróżniają się w tłumie innych interpretacji. Prowadzi szeroką działalność nagraniową – autorskie płyty P. McCreecha wydane przez Winged Lion są świadectwem wszechstronności Gabrieli Consort & Players i wielkości wizji dyrygenta. Do najważniejszych albumów należą *A Song of Farewell* (angielski repertuar chóralny od T. Morleya i J. Shepparda do H. Howellsa i J. MacMillana), *A New Venetian Coronation 1595* (powrót do repertuaru ze słynnego nagrania z 1990 r. – utwory A. i G. Gabrielich), *Incarnation* (inspirująca sekwencja muzyki na Boże Narodzenie – dawnej i nowoczesnej), odtworzenie pierwszego wykonania *L'Allegro, il Penseroso ed il Moderato* G.F. Händla, *Silence & Music* (angielskie pieśni XX w.), *A Rose Magnificat* (dzieła chóralne

poświęcone Najświętszej Maryi Pannie) i cztery spektakularne nagrania oratoryjne na wielką skalę wykonane w połączeniu z Chórem NFM, NFM Filharmonią Wrocławską oraz Wrocławską Orkiestrą Barokową: *Grande Messe des Morts* H. Berlioza, *Elias* F. Mendelssohna, *War Requiem* B. Brittena i *Pory roku* J. Haydna. Gabrieli Consort & Players zdobyło wiele międzynarodowych nagród, w tym Gramophone Classical Music Awards za *Haydn: The Creation* i *A New Venetian Coronation 1595*, BBC Music Magazine Awards za *Grande Messe des Morts* i *War Requiem*, Diapason d'Or de l'année za *Elias* oraz nominacje do Grammy za album *L'Allegro, il Penseroso ed il Moderato* oraz płyty z repertuarem a cappella *A Spotless Rose*.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez: